

II

ΟΙ ΠΑΡΑΒΙΑΣΕΙΣ ΤΟΥ ΣΥΝΤΑΓΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΤΟ ΑΝΕΥΘΥΝΟ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ

τοῦ κ. ΕΜΜ. ΣΤΕΦΑΝΑΚΗ Προέδρου τῆς
Ἑνώσεως Δημοκρατικῶν Δικηγόρων Ἑλλάδος

I

Τὰ ἄρθρα 29 καὶ ἐπέκεινα τοῦ Ἑλληνικοῦ Συντάγματος καθορίζουν τὰ δικαιώματα τοῦ Βασιλέως. Τὸ ἄρθρον 29 ὀρίζει ὅτι, ὁ Βασιλεὺς εἶναι ἀνεύθυνος, οἱ Ὑπουργοὶ δὲ αὐτοῦ εἶναι ὑπεύθυνοι. Τὸ ἄρθρον 30 ὀρίζει ὅτι, οὐδεμία πράξις τοῦ Βασιλέως ἰσχύει οὐδὲ ἐκτελεῖται ἂν δὲν εἶναι προσυπογεγραμμένη παρὰ τοῦ ἀρμοδίου Ὑπουργοῦ. Ὑπὸ τὸ κράτος τῶν ἀνωτέρω, ἀλλὰ καὶ τῶν ἐπομένων ἄρθρων τοῦ Συντάγματος, ἐρωτᾶται: Ὑπῆρξε νόμιμος ἡ ἐνέργεια τοῦ Βασιλέως διὰ τὴν ἀνάθεσιν τῆς ἐντολῆς εἰς τὸν «ποιητὴν» κ. Νόβαν; Καὶ ἐρωτᾶται περαιτέρω: Αἱ ἐπιστολαὶ τοῦ Βασιλέως, αὐταὶ καθ' ἑαυτὰ ἐξεταζόμεναι, ἀνεξαρτήτως τοῦ περιεχομένου των, ἀποτελοῦν παράβασιν τοῦ Συντάγματος; Καὶ ἐν συνεχείᾳ ἐρωτᾶται: Τὸ περιεχόμενον αὐτῶν εἶναι ἀντίθετον πρὸς τὸ Σύνταγμα καὶ τὸν θεσμὸν τῆς Βασιλευομένης Δημοκρατίας; Καὶ τελικὸν ἐρώτημα: Ὁ Βασιλεὺς διὰ τῶν πράξεών του κατέστη ὑπεύθυνος, ἀπωλέσας τὸ ἀνεύθυνον τοῦ Συντάγματος;

II

Τὸ μέγα ζήτημα εἶναι, ἐὰν ὁ Βασιλεὺς δικαιουται νὰ καλέσῃ ἓνα οἰοδήποτε πρόσωπον ἐκ τοῦ πλειοψηφούντος κόμματος, ἐν περιπτώσει διαφωνίας του μὲ τὸν Ἀρχηγὸν καὶ Πρωθυπουργὸν καὶ νὰ τοῦ ἀναθέσῃ τὴν ἐντολὴν σχηματισμοῦ Κυβερνήσεως. Κατ' ἀρχήν, διάταξις ἀπαγορευτικὴ τῆς τοιαύτης ἐνεργείας τοῦ Βασιλέως, δὲν ὑπάρχει. Θὰ ἐρευνηθῇ ὅμως ἡ πράξις ὑπὸ τὸ πνεῦμα τοῦ πολιτεύματος καὶ τῶν κοινοβουλευτικῶν ἀρχῶν. Ἡ πράξις τοῦ Βασιλέως ν' ἀναθέσῃ τὴν ἐντολὴν εἰς τινὰ ἐκ τοῦ πλειοψηφούντος κόμματος, ἀποτελεῖ ἀνεπίτρεπτον ἐπέμβασιν εἰς τὰ ἐσωτερικὰ τῶν κομμάτων καὶ ἀποτελεῖ καθαρὰν παράβασιν τοῦ Συντάγματος, τὸ ὁποῖον ὀρίζει ὅτι, ὁ Λαὸς εἶναι τὸ κυρίαρχον σῶμα καὶ ὁ Λαὸς ἐκλέγει οὐσιαστικῶς τὸν Πρωθυπουργὸν καὶ ἀρχηγὸν τοῦ κόμματος. Ἡ ἀναγνώρισις τοιοῦτου δικαιώματος εἰς τὸν Βασιλέα ἀποτελεῖ κατάλυσιν τῆς κυριαρχίας τοῦ Λαοῦ καὶ τοῦ κοινοβουλευτικοῦ πολιτεύματος. Ὁ Βασιλεὺς δὲν δικαιουται νὰ καλέσῃ οἰονδήποτε Βουλευτὴν τοῦ πλειοψηφούντος κόμματος καὶ νὰ τοῦ ἀναθέσῃ τὴν πρωθυπουργίαν, ὀφείλει ν' ἀναμείνῃ νὰ τοῦ ὑποδειχθῇ τὸ πρόσωπον, ὑπὸ τῆς πλειοψηφίας τῆς κοινοβουλευτικῆς ὁμάδος, ἄλλως, διὰ τῆς ἀναθέσεως ὑπὸ τοῦ Βασιλέως εἰς πρόσωπον τῆς ἀρεσκείας του τῆς πρωθυπουργίας ἐκ τοῦ πλειοψηφούντος κόμματος, ὑποκαθιστᾷ ὁ Βασιλεὺς τὴν θέλησιν καὶ τὴν ψῆφον τοῦ Λαοῦ καὶ τὸν ἐκλεκτὸν τοῦ Λαοῦ τὸν ἀπορρίπτει, καὶ ἀναθέτει τὴν πρωθυπουργίαν εἰς τὸν ἐκλεκτόν Του.

Ἡ ἀρχὴ αὕτη τοῦ Συντάγματος, ἐπὶ τοῦ οὐσιώδους τούτου σημείου εἶναι βασική, διότι ὁ κυρίαρχος Λαὸς παύει νὰ εἶναι κυρίαρχος καὶ ἡ ἐκλογή του τελεῖ ὑπὸ τὴν ἔγκρισιν, μὲ δικαίωμα ἀρνησικυρίας (βέτο) τοῦ ἀνευθύνου ἀνωτάτου ἄρχοντος, ἥτοι τοῦ Βασιλέως. Ἡ πράξις ὅθεν, καὶ μάλιστα καθ' ὃν τρόπον

πον ἔγινε, ἀποτελεῖ ἀνεπίτρεπτον ἐπέμβασιν καὶ παράβασιν τοῦ Συντάγματος καὶ κυρίως τῶν ἀρχῶν τοῦ Συντάγματος περὶ λαϊκῆς κυριαρχίας καὶ κοινοβουλευτικοῦ πολιτεύματος (Α. Μάνεσης, Καθηγητῆς Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, σελὶς 430 - 431). Δὲν ἀνήκει, κατὰ τὸ Σύνταγμα, εἰς τὴν ἀρμοδιότητα τοῦ ἀνευθύνου ἄρχοντος ὁ ὑπ' αὐτοῦ διορισμὸς τῆς ἡγεσίας τῶν πολιτικῶν κομμάτων. Αἱ τοιαῦται ἐνέργειαι εἶναι κατάλοιπα τῶν μοναρχικῶν πολιτευμάτων, ἀνεπίτρεπτοι εἰς τὰ δημοκρατικὰ πολιτεύματα, εἰς ἃ συμπεριλαμβάνεται καὶ ἡ Βασιλευμένη Δημοκρατία (Α. Μάνεσης, σελὶς 437). Ὁ Βασιλεὺς διὰ τῆς ἐνεργείας του ταύτης ἀπὸ ἀνεύθυνος κατέστη ὑπεύθυνος τῆς παραβάσεως τοῦ Συντάγματος. Κατ' ἀρχάς, ὁ Βασιλεὺς δὲν θὰ ἐνήργη κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον, ἐὰν δὲν εἶχε ρητὴν ὑπόσχεσιν τῶν διασπαστῶν τῆς Ἑνώσεως Κέντρου διὰ τοῦ ὑπ' αὐτῶν σχηματισμοῦ Κυβερνήσεως ἐκ τῆς Ἑνώσεως Κέντρου.

Οἱ διασπασταὶ εἶναι ἐκεῖνοι οἱ ὅποιοι, μὲ τὰς συνωμοτικὰς ἐνεργείας των κατὰ τῆς Δημοκρατικῆς παρατάξεως, ἔδωσαν τὴν βάσιν εἰς τὸν Βασιλέα διὰ νὰ προβῇ εἰς τὴν ἐνέργειάν του, τὴν ἀποτελοῦσαν παράβασιν τοῦ Συντάγματος. Οἱ οὐσιαστικῶς ὑπεύθυνοι, εἶναι ἐκεῖνοι, οἱ ὅποιοι παρέσυραν τὸν ἀνεύθυνον ἄρχοντα εἰς τὰς παραβάσεις τοῦ Συντάγματος, δηλαδὴ οἱ ἀποστάται, εἰς αὐτοὺς ἀνήκει ἡ τεραστία εὐθύνη καὶ τῶν μέχρι σήμερον συνταγματικῶν ἀταξιῶν καὶ τοῦ αἵματος ποὺ ἐχύθη. Καὶ ναὶ μὲν εἶναι οὐσιαστικῶς ὑπεύθυνοι οἱ ἀποστάται, ἀλλὰ τοῦτο δὲν αἶρει τὰς εὐθύνας τοῦ ἀνευθύνου ἄρχοντος. Ὁ ἀνώτατος ἄρχων εἶναι ἀνεύθυνος διὰ τὰς πράξεις ἢ ἐνεργείας, αἵτινες γίνονται συμφώνως πρὸς τοὺς κειμένους νόμους καὶ τὸ Σύνταγμα, καὶ ἔχουν τὴν προσυπογραφὴν ἢ σύμφωνον ἐνέργειαν τοῦ ἀρμοδίου Ὑπουργοῦ, ἀνευ τῆς ὁποίας δὲν ἰσχύουν. Ὁ Βασιλεὺς ἐνεργῶν, καθ' ὃν τρόπον ἐνήργησεν, παρέβη τὸ Σύνταγμα καὶ τὸ ἀνεύθυνον αὐτοῦ, ἀπέστη καὶ κατέστη ὑπεύθυνος διὰ πᾶν ὅπερ συνέβη ἢ θὰ συμβῇ εἰς τὴν χώραν ἐκ τῶν τοιούτων ἐνεργειῶν του.

III

Ἐρωτᾶται ἤδη, ἐὰν ὁ Βασιλεὺς ἐδικαιοῦτο ἐπὶ κυβερνητικῆς πολιτικῆς νὰ ἀποστείλῃ ἐπιστολὰς εἰς τὸν Πρωθυπουργόν. Ὁ Βασιλεὺς ἀναμφισβητήτως δὲν δικαιούται ν' ἀποστείλῃ ἐπιστολὰς εἰς τὸν Πρωθυπουργόν ἐπὶ θεμάτων κυβερνητικῆς πολιτικῆς καὶ γενικῶς ἐπὶ πολιτικῶν τοιούτων. Βεβαίως ἐπιστολάς, οἷου-δήποτε ἄλλου περιεχομένου, (ἀναγγελία εὐτυχοῦς γεγονότος ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ Βασιλέως κλπ.) ἔχει δικαίωμα ν' ἀποστείλῃ, ἐπιστολὰς ὅμως μὲ πολιτικὸν περιεχόμενον δὲν δικαιούται ν' ἀποστείλῃ, ἐκτὸς ἐὰν αὗται περιέχουν μόνον συμβουλίας.

IV

Αἱ ἐπιστολαί, αἱ ὁποῖαι συνετάγησαν ὑπὸ Συμβούλων τοῦ Βασιλέως εἶναι ἐξ ἐκείνων, τὰς ὁποίας τὸ περιεχόμενόν των τὰς καθιστᾷ ἀπαραδέκτους, ἀπευθυνομένας εἰς τὸν Πρωθυπουργὸν τῆς χώρας, λαϊκῇ θελήσει ἀνελθόντα εἰς τὸ ἀξίωμα τοῦτο. Αἱ ἐπιστολαί, ἀνεξαρτήτως τοῦ ὕφους, ἐγράφησαν ἀπὸ 25ετῆ ἡγεμόνα πρὸς ἡγέτην ἀναλώσαντα 50 ἔτη εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τοῦ τόπου καὶ τῆς Δημοκρατίας, ἀποδεικνύουν συνεχεῖς ἐπεμβάσεις εἰς τὰ ἔργα τῆς διακυβερνήσεως τῆς χώρας, ἀνεπιτρέπτους κατὰ τὸ Σύνταγμα. Εἰς τὴν Βασιλευμένην Δημοκρατίαν ὁ Βασιλεὺς βασιλεύει καὶ ὁ Λαὸς κυβερνᾷ, διὰ τοῦ πλειοψηφούντος κόμματος. Γράφει ὁ Βασιλεὺς: «καὶ ὀρκομωσία Ὑπουργοῦ ἐπιλεγομένου ἐν συνεργασία μεθ' ἡμῶν».

Ἡ παράγραφος αὕτη ἀποτελεῖ παράβασιν τοῦ Συντάγματος, διότι ὁ Βασιλεὺς ἀξιοῖ, ὁ Ὑπουργὸς νὰ εἶναι τῆς ἐγκρίσεώς του, ἀπαραδέκτως κατὰ τὸ Σύνταγμα. Γράφει ὁ Βασιλεὺς: «οὐδέποτε, εἰς οὐδεμίαν στιγμὴν... ἡρνήθην ὅτι ἀποτελεῖ δικαίωμα τῆς Κυβερνήσεως ἢ ἀντικατάστασις ἀνωτάτου ἀξιωματικοῦ ἢ δικαίωμα τοῦ Πρωθυπουργοῦ ἢ ἀντικατάστασις τοῦ Ὑπουργοῦ του». Καὶ ὅμως

ὁ Βασιλεὺς, παρὰ τὰ γραφόμενά του, ἡρνήθη νὰ ὑπογράψῃ τὸ διάταγμα παύσεως τοῦ Ὑπουργοῦ Ἐθνικῆς Ἀμύνης, παραβαίνων οὕτω τὸ Σύνταγμα καὶ μὴ ἀναγνωρίζων ἐμπράκτως, τὰ ὅσα ἐγγράφως ἀναγνωρίζει ὡς δικαίωμα τοῦ Πρωθυπουργοῦ. Αἱ βασιλικαὶ ἐπιστολαὶ τῆς 8, 10 καὶ 14 Ἰουλίου 1965 εἶναι καὶ μένουν ἱστορικαί, ὑπὸ τὴν ἔποψιν παραβάσεως τοῦ Συντάγματος ὑπὸ τοῦ ἀνωτάτου ἄρχοντος. Αἱ ἐπιστολαὶ αὗται, αἱ ὁποῖαι κατὰ τὸ μέγιστον μέρος τῶν ἀναπτυσσομένων ἐν αὐταῖς θεωριῶν ἀποτελοῦν παράβασιν τοῦ Συντάγματος, εἶναι κατὰ τὸ ἄρθρον 30 τοῦ Συντάγματος ἄνευ ἰσχύος, διότι δὲν φέρουν τὴν προσυπογραφήν τοῦ ἀρμοδίου Ὑπουργοῦ καὶ ἐν προκειμένῳ τοῦ ἀρμοδίου Πρωθυπουργοῦ. Δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἰσχυρισθῇ τις, ὅτι ὑπεύθυνος διὰ τὸ περιεχόμενον αὐτῶν τῶν ἐπιστολῶν εἶναι ὁ ἐξαναγκασθεὶς εἰς παραίτησιν Πρωθυπουργὸς ἢ ἡ Κυβέρνησίς του, ὅταν αἱ ἐπιστολαὶ αὗται ἀποβλέπουν εἰς τὸν ἐξαναγκασμόν, εἰς παραίτησιν τοῦ Πρωθυπουργοῦ καὶ τῆς Κυβερνήσεώς του. Ὑπεύθυνος διὰ τὰς ἐπιστολάς καὶ τὸ περιεχόμενον αὐτῶν καὶ τὰς δι' αὐτῶν παραβάσεις τοῦ Συντάγματος, εἶναι ὁ ἀνεύθυνος ἄρχων, καθόσον δὲν ὑφίσταται ὑπεύθυνος Ὑπουργός, ὁ κατὰ τὰ ἄρθρα 29 καὶ 30 τοῦ Συντάγματος, ὁ ὁποῖος νὰ φέρῃ τὴν εὐθύνην τῆς συντάξεώς αὐτῶν. Δυστυχῶς, οἱ αὐλικοὶ σύμβουλοι, μὲ τὰς ἐπιστολάς αὐτάς καὶ μὲ τὴν βοήθειαν τῶν ἀποστατῶν τῆς Δημοκρατικῆς παρατάξεως, δὲν διστάζουν νὰ ὀδηγήσουν τὸν τόπον εἰς μίαν νέαν συνταγματικὴν κρίσιν, εἰς ἓνα νέον διχασμόν, ὁ ὁποῖος μόνον καταστροφὰς καὶ ζημίας θὰ ἐπιφέρει, εἰς τὸν τόπον, εἰς τὸν Λαὸν καὶ εἰς τὸν Θρόνον. Οἱ αὐλικοὶ σύμβουλοι καὶ ἡ ψευδοκυβέρνησις προσπαθοῦν νὰ πείσουν τὸν Λαόν, ὅτι μὲ τὴν πράξιν των, «πρᾶξιν θυσίας», ἔσωσαν τὴν Δημοκρατίαν εἰς τὴν χώραν μας καὶ ἀπεφεύχθη ὁ νέος διχασμός. Δυστυχῶς, ὁ Βασιλεὺς προέβη εἰς τὴν ἀντισυνταγματικὴν ἐνέργειαν τῆς ἀποπομπῆς τοῦ λαοπροβλήτου ἡγέτου, διότι εἶχεν, ὡς ἐπίστευεν, ἐξασφαλίσαι τὴν συμμαχίαν καὶ ἀνοχήν τῆς μεγαλυτέρας μερίδος τῆς Ἑνώσεως Κέντρου, κατὰ τὰς διαβεβαιώσεις τῶν ἀποστατῶν. Ἡ πρᾶξις αὕτη τοῦ νὰ διαβεβαιώσουν τὸν Βασιλέα, περὶ ἐπιτυχίας τοῦ ἐγχειρήματος, εἶναι ἡ αἰτία τῆς καταπατήσεως τῶν Δημοκρατικῶν θεσμῶν καὶ εἶναι ἡ αἰτία τοῦ νέου διχασμοῦ, εἰς ὃν θὰ ὀδηγηθῇ ὁ τόπος, ἐὰν ταχέως δὲν ἐπανέλθῃ ἡ συνταγματικὴ τάξις. Εἰς τὴν σημερινὴν ἐποχὴν οἱ βασιλικοὶ θεσμοὶ διασώζονται ἐκεῖ ὅπου οἱ βασιλεῖς ἔχουν κατανοήσῃ πλήρως ὅτι, ἡ μόνη διαφορὰ μεταξὺ τῆς Προεδρικῆς Δημοκρατίας καὶ τῆς Βασιλευομένης εἶναι ὅτι, εἰς τὴν πρώτην ὁ ἀνώτατος ἄρχων εἶναι αἰρετός, ἐνῶ εἰς τὴν δευτέραν ὁ ἀνώτατος ἄρχων εἶναι κληρονομικῶς δικαίῳ. Τοῦτο ἔχουν κατανοήσῃ πλήρως οἱ Βασιλεῖς τῶν Σκανδιναυϊκῶν Κρατῶν καὶ παρουσιάζεται ἡ ἐξῆς ἁρμονία, Σοσιαλισμὸς καὶ Βασιλεία. Ὁ Ἑλληνικὸς Λαὸς τότε μόνον θὰ εὕρῃ τὸν εἰρηνικὸν δρόμον τῆς ἀνορθώσεως τοῦ τόπου, ὅταν ὁ ἀνώτατος ἄρχων καὶ κυρίως οἱ περὶ Αὐτὸν κατανοήσουν πλήρως, ὅτι δικαιούται μὲν νὰ βασιλεύῃ ἀλλὰ ὄχι νὰ κυβερνᾷ. Οὐδεὶς ἄλλος Λαὸς ποθεῖ Εἰρήνην καὶ Γαλήνην, ὅσον ὁ Ἑλληνικὸς Λαός. Οἱ διχασμοί, αἱ παρεμβάσεις τῆς Αὐλῆς καὶ τοῦ Θρόνου εἰς τὴν διοίκησιν τοῦ τόπου ἐπιφέρουν ἀναστολὴν τῆς προόδου τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ, ἀναστολὴν ὠφέλιμον, ἴσως εἰς τὰς σκοτεινὰς δυνάμεις, ἀντίθετον ὅμως πρὸς τὰ συμφέροντα τοῦ Ἑλληνικοῦ Λαοῦ. Ὁ Ἑλληνικὸς Λαὸς θέλει τὴν ἐλευθερίαν του, θέλει νὰ παύσῃ νὰ εἶναι ἀγράμματος, ὑποσιτιζόμενος καὶ ραγιᾶς καὶ θὰ παύσῃ σύντομα νὰ εἶναι, ὅπως ἀπέδειξαν αἱ μεγαλειώδεις ἐκδηλώσεις του διὰ τὴν παράβασιν τοῦ Συντάγματος καὶ τὴν ἀποπομπὴν τοῦ Λαοπροβλήτου Κυβερνήτου. Ἡ συνωμοσία θὰ εἶχεν ἐπιτύχῃ ἀπολύτως, ἐὰν ὁ Λαός, ὡς εἰς ἄνθρωπος δὲν ἐξεγείρετο καὶ δὲν διαδήλωνε τὴν θέλησίν του νὰ ἐπανέλθῃ ἡ συνταγματικὴ ὁμαλότης καὶ ἡ τάξις. Ἐὰν ἡ φωνὴ αὕτη τοῦ Λαοῦ δὲν ἀκουσθῇ, καὶ μεταβληθῇ εἰς ὀργήν, δεινὰ πολλὰ ἀναμένουν τὸν τόπον καὶ οἱ ὑπεύθυνοι τῶν δεινῶν αὐτῶν κάποτε θὰ κληθῶσιν νὰ λογοδοτήσωσιν.